

**รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา**
**MODEL FOR DEVELOPING TEACHER LEADERSHIP COMPETENCIES BASED ON
VUDDHIDHAMMA PRINCIPLES FOR SECONDARY SCHOOL TEACHERS UNDER THE
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE**

¹นันทวรรณ ศรีคำ Nantawan Srikum

²พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano

³ทองดี ศรีตระการ Thongdee Sritragarn

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: wanwan2111t@gmail.com

Article Received: March 02, 2025. Revised: March 28, 2025. Accepted: March 30, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษา 302 คน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ท่าน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิ 17 ท่าน และระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบ ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา CVI กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนา 1) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู 2) หลักคุณธรรม 4 คือ (1) สัมปนิสัยสังเสวะ การคบคนดี (2) สัทธัมมัสสวนะ การตั้งใจฟังคำสั่งสอน (3) โยนิโสมนสิการ การพิจารณาไตร่ตรองโดยแยบคาย (4) อัมมานัสมมปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติจริง 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม 4 องค์ประกอบที่ 4 การนำไปใช้ องค์ประกอบที่ 5 การทดลองใช้ และองค์ประกอบที่ 6 การประเมิน ผลการทดลองใช้รูปแบบ ในภาพรวมมีความคิดเห็นต่อรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินรูปแบบมีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องมีค่าเท่ากับ 1.00 และค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 1.00 ด้วยเหมือนกัน แสดงว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีความถูกต้อง มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สรุปองค์ความรู้การวิจัย “BLDCV”

คำสำคัญ: รูปแบบ, สมรรถนะ, ภาวะผู้นำครู, หลักคุณธรรม

Abstract

This research aimed to propose a model for developing leadership competency for teachers in secondary schools based on the principle of **Vuddhi-dhamma** (Virtues conducive to growth). It was a mixed-method research with 4 stages of research: Stage 1: Studying the needs for developing leadership competency of teachers in secondary schools using a questionnaire with a sample of 302 teachers. Stage 2: Developing the model by interviewing 10 key informants and focusing on 9 experts. Stage 3: Testing the model by holding a workshop with 17 experts, and Stage 4: Evaluating the model by checking the content validity of the CVI with 5 experts. Data were analyzed using basic statistics, including percentages, means, standard deviations, and needs index.

The research results found that the development model of teacher leadership competence based on the principle of **Vuddhi-dhamma** for teachers in secondary schools under the Office of the Secondary Education Area, Phra Nakhon Si Ayutthaya, consisted of 6 components: Component 1: Principles, Component 2: Objectives, Component 3: Development; 1) Teacher leadership competence, 2) The four principles of **Vuddhi-dhamma**, consisted of (1) **Sappurisaṃseva**: associating with good people. (2) **Saddhammasavana**: listening attentively to teachings. (3) **Yonisomanasikāra**: thoughtful reflection. (4) **Dhammānudhammapaṭtipatti**: putting into practice, 3) Development of teacher leadership competence based on the four principles of **Vuddhi-dhamma**. Component 4: Application, Component 5: Trial use, and Component 6: Evaluation. The results of the trial use of the model showed that overall, there were opinions about the model at the highest level. The evaluation results of the model showed a content validity index of 1.00 and a content validity index of 1.00 for the entire model. This indicated that the developed model was appropriate, correct, feasible to practice, and could be utilized. Therefore, the summary of research knowledge was “BLDCV”

Keywords: Model, Competence, Teacher Leadership, **Vuddhi-Dhamma**

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258 จ ได้บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา โดยเน้นให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึงการตรากฎหมายจัดตั้ง กองทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครูให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความสามารถแท้จริง และได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ตลอดจนปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและปรับโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การปฏิรูปการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศเพื่อ สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ความเสมอภาคทางสังคม และขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยให้สมบูรณ์ มีวินัย มีทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ รับผิดชอบต่อสังคม และเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562) มาตรา 52 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการพัฒนาระบบผลิตและพัฒนาครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับและประสานงานให้สถาบันผลิตครูมีความเข้มแข็ง มีระบบคัดกรอง ใจคนเก่งให้เรียนครู และมีการพัฒนาครูทั้งระบบ รวมถึงปรับปรุงเกณฑ์การประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูเชื่อมโยงกับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น(กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ในปัจจุบันมีการกำหนดแนวทางและรูปแบบการพัฒนาครู เพื่อให้เป็นครูที่มีคุณภาพมีสมรรถนะเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริงดังที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาครูแนวใหม่ เน้นสมรรถนะครูในด้านหลักการทำงานและสมรรถนะเฉพาะทาง เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานที่กำหนด โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อให้ครูตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์นั้นต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและศิษย์ โดยมีการสนับสนุน ชี้นำ อบรม และสั่งสอนด้วยความปรารถนาดี เพื่อให้ศิษย์มีศรัทธา มุ่งมั่น และสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ สุนท อมรวัฒน์ นักการศึกษาไทย ได้นำแนวคิดจากหนังสือพุทธธรรมของพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) มาพัฒนาแนวทางการสอนตามหลักพุทธวิธี โดยเน้นให้ครูเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ช่วยเหลือศิษย์เกิดปัญญา และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม หลักธรรมที่ส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครู ได้แก่ หลักกุศลธรรม (อง.จตุตถ. (ไทย) 21/449/368) ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญสำหรับผู้บริหารทุกระดับ โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) สัมปยุตสังเสวะ (คบสัตบุรุษ) คัดสรรบุคคลากรที่มีความสามารถเข้ามาสอน 2) สัทธัมมัสสวนะ (ฟังธรรม) ตั้งใจฟังคำสอนของครูเพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ 3) โยนิโสมนสิการ (ไตรตรองธรรม) นำคำสอนไปไตรตรองให้ลึกซึ้ง และ 4) ธัมมานุฉินมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) นำคำสอนไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หลักกุศลธรรมสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา โดยส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำ เพื่อช่วยให้ครูสามารถบริหารจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณธรรม สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และพัฒนาศิษย์ให้มีความสามารถและคุณธรรมควบคู่กันไป(พระธรรมธัช อธิปัญญา, 2561)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา "รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักกุศลธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา" เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการขับเคลื่อนสมรรถนะครูในสถานศึกษา โดยควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักกุศลธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา จำนวน 29 โรงเรียน จำนวน 1,348 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนแต่ละโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา จำนวน 302 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปดค่าเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert) (Likert, Rensis, 1967) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ (Best W. John)(บุญชม ศรีสะอาด, 2535) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ซึ่งนงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) ได้ปรับปรุงสูตรการคำนวณมาจากดัชนี PNI โดยการหารค่าผลต่างของ (I-D) โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับของสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น $PNI_{modified} = (I - D) / D$ ($PNI_{modified}$ หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น I (Important) หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น และ D (Degree of Success) หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง) โดยค่า $PNI_{modified}$ มากที่สุด หมายถึง มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยมีวิธีการวิจัยในระยะนี้มีวิธีการวิจัย 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป/คน คัดเลือกด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี และได้รับวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ กลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี และได้รับวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และกลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ด้านพุทธบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวความคิดการบริหารการศึกษา และแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรศึกษา และนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 มาพัฒนาประเด็นคำถาม เพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยให้ชัดเจนและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) โดยผลการวิเคราะห์ที่ได้จะนำไปสู่การยกกร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบ

2.1 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูป/คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านการศึกษามีประสบการณ์บริหารสถานศึกษา กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านการศึกษามีประสบการณ์บริหารการศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกขึ้นไป และกลุ่มที่ 3 นักวิชาการด้านการศึกษาด้านพุทธบริหารการศึกษา

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปตามแบบการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา

1. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 17 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษา และกลุ่มที่ 2 ครูผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดของ Best W. John

ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1. กลุ่มเป้าหมาย / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู และกลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนา องค์ประกอบที่ 4 การนำไปใช้ องค์ประกอบที่ 5 การทดลองใช้ และองค์ประกอบที่ 6 การประเมิน โดยมีเกณฑ์การประเมิน แบ่งเป็น 4 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการค่าความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) (ทิพย์สิริ กาญจนวาสิ และคณะ, 2561) จากนั้นนำไปปรึกษาที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสรุปผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนา องค์ประกอบที่ 4 การนำไปใช้ องค์ประกอบที่ 5 การทดลองใช้ และองค์ประกอบที่ 6 การประเมิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ

มุ่งสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม 4

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม 4

2. เพื่อเป็นแนวทางให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่นนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม 4 ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ไปใช้ตามบริบทของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนา

การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม ประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู 2) หลักคุณธรรม 4 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม 4

1. สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู

1.1 การจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของครูในการวางแผน ดำเนินการ ประเมิน และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิต ได้แก่ วางแผนเป็น สอนสนุก ใช้เทคโนโลยีเก่ง ประเมินผลเป็นธรรม ให้คำแนะนำได้ทันเวลาที่ สร้างบรรยากาศที่ดี ทำงานเป็นทีมได้ พัฒนาดตนเองอยู่เสมอ

1.2 การจัดการหลักสูตร หมายถึง ความสามารถของครูในการเข้าใจ วิเคราะห์ ปรับปรุง และนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ได้แก่ เข้าใจหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตร เลือกสื่อและกิจกรรม ประเมินและปรับปรุง ทำงานร่วมกัน นำหลักสูตรไปใช้ สร้างสรรค์นวัตกรรม พัฒนาดตนเอง

1.3 การพัฒนาดตนเองและเพื่อนครูไปสู่ครูมืออาชีพ หมายถึง ความสามารถของครูในการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อนครูให้เป็นมืออาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ได้แก่ มุ่งมั่นพัฒนาดตนเอง รู้จักจุดแข็งจุดอ่อน แสวงหาความรู้ใหม่ เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมเพื่อนครู แบ่งปันความรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ประเมินผลการพัฒนา

1.4 การเป็นแบบอย่าง หมายถึง ความสามารถของครูในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชน โดยมีเป้าหมายในการสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาให้ทุกคนเติบโตไปในทางที่ดี ได้แก่ เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม สื่อสารได้ดี สร้างแรงบันดาลใจ แก้ไขปัญหาได้ สร้างบรรยากาศที่ดี ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงเป็นตัวแทนของโรงเรียน

2. หลักคุณธรรม 4

หลักคุณธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่พัฒนาปัญญาให้เจริญขึ้น นำพาให้ผู้ปฏิบัติมีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง มีความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ของครู ซึ่งประกอบไปด้วย

2.1 สปัริสสังเสวะ การคบคนดี การเสวนาสัตบุรุษ คือ เสวนาท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณความดี มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ

2.2 สัทธัมมัสสนะ การตั้งใจฟังคำสั่งสอน ตั้งใจฟังคำสั่งสอนของท่าน เอาใจใส่เล่าเรียน

2.3 โยนิโสมนสิการ การพิจารณาไตร่ตรองโดยแยบคาย รู้จักคิดพิจารณาให้เห็นเหตุผลคุณโทษในสิ่งที่ได้เล่าเรียนสดับฟังนั้น จัปสารถีจะนำไปใช้ประโยชน์ได้

2.4 อัมมานุสम्मปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติจริง หรือการปฏิบัติธรรมให้ถูกหลัก ถูกความมุ่งหมาย ถูกระบบ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและไตร่ตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลัก สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักการนั้นๆ

3. การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม

การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา โดยมีการพัฒนาดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 4 การนำไปใช้

การนำไปใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย โมดูล 4 ประการ ดังนี้

โมดูลที่ 1 การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู ด้านที่ 1 การเป็นแบบอย่าง เรื่อง “ความเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้อื่นอยากพัฒนาตนเอง ตามหลักคุณธรรม 4”

โมดูลที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้ เรื่อง “การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตามหลักคุณธรรม 4”

โมดูลที่ 3 การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู ด้านที่ 3 การพัฒนาตนเองและเพื่อนครูไปสู่ครูมืออาชีพ เรื่อง “การระบุดีและจุดอ่อนของตนเองในด้านการสอนและนำไปปรับปรุงพัฒนาตามหลักคุณธรรม 4”

โมดูลที่ 4 การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู ด้านที่ 4 การจัดการหลักสูตร เรื่อง “การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียนตามหลักคุณธรรม 4”

องค์ประกอบที่ 5 การทดลองใช้

การนำไปใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เป็นการพัฒนาสมรรถนะครู โดยเฉพาะการระบุดีและจุดอ่อนและนำไปปรับปรุงนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพ

การศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา การนำหลักคุณธรรม 4 มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาครู แต่การจะนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนนั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการทดลองใช้ดังนี้

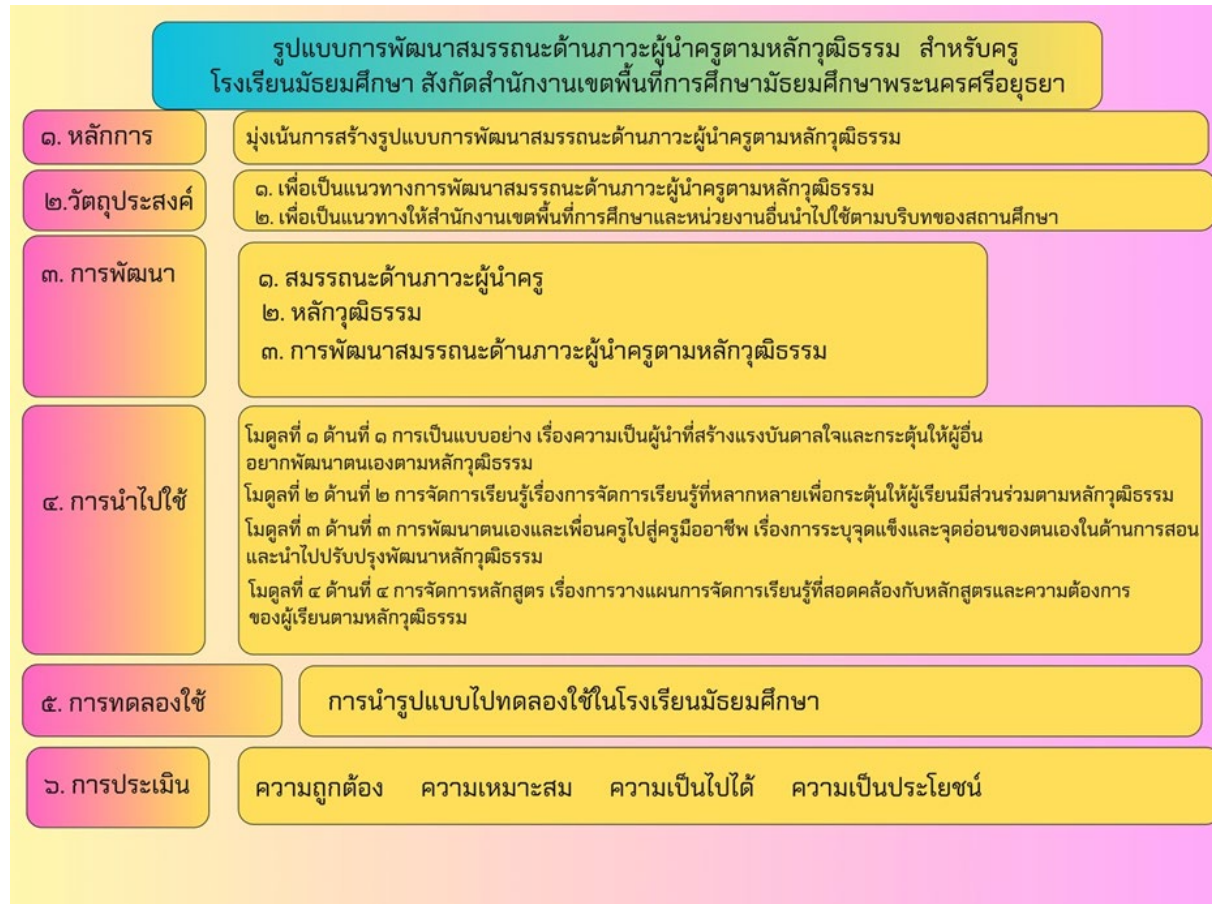
1. กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดให้ชัดเจนว่าต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านใดเป็นพิเศษ เช่น การสอนแบบบูรณาการ การใช้เทคโนโลยีในการสอน หรือการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
2. เลือกกลุ่มเป้าหมาย เลือกกลุ่มครูที่ต้องการพัฒนา เช่น ครูใหม่ ครูที่มีประสบการณ์ หรือครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เฉพาะ
3. จัดทำแผนการดำเนินงาน
 - 3.1 ขั้นเตรียม 1) จัดทำแบบประเมินเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการในการพัฒนาของครู 2) สร้างกลไกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น กลุ่ม PLC (Professional Learning Community) 3) คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นพี่เลี้ยง
 - 3.2 ขั้นดำเนินการ 1) จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักคุณธรรม และวิธีการนำไปประยุกต์ใช้ 2) สนับสนุนให้ครูได้ปฏิบัติจริง เช่น สังเกตการสอนซึ่งกันและกัน ให้คำแนะนำ และนำเสนอผลงาน 3) จัดกิจกรรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การอภิปรายกลุ่ม การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
 - 3.3 ขั้นประเมินผล 1) ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะครู 2) ประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมที่จัดขึ้น 3) ประเมินผลกระทบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. ปรับปรุงแก้ไข 1) รวบรวมข้อมูลจากการประเมินผล 2) วิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแผนการดำเนินงาน 3) ปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของครู

องค์ประกอบที่ 6 การประเมิน

การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา ใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ความถูกต้อง หมายถึง รูปแบบถูกต้องตามหลักการ วัตถุประสงค์ การนำไปใช้ การทดลองใช้ และการประเมินของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา
2. ความเหมาะสม หมายถึง รูปแบบมีความเหมาะสมสอดคล้องต่อการปฏิบัติตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา
3. ความเป็นไปได้ หมายถึง รูปแบบมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สภาพการดำเนินการ ความต้องการ สามารถปฏิบัติได้ตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา
4. ความเป็นประโยชน์ หมายถึง รูปแบบเป็นแนวทางที่ส่งเสริมสนับสนุนต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถปฏิบัติตามได้และส่งผลถึงภารกิจให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา

โดยมีภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม พบว่ามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องมีค่าเท่ากับ 1.00 และค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 1.00 ด้วยเหมือนกัน แสดงว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีความถูกต้อง มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายดังนี้

ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เมื่อพิจารณารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนา 1) สมรรถนะประจำสายงานด้านภาวะผู้นำครู 2) หลักคุณธรรม 4 3) การพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม 4 องค์ประกอบที่ 4 การนำไปใช้ องค์ประกอบที่ 5 การทดลองใช้ และ องค์ประกอบที่ 6 การประเมิน มีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระมหาพิทยา ปิยฉณโณ (2565) ที่พบว่า 1) หลักคุณธรรมได้กล่าวถึงการเจริญทางปัญญา มี 4 ประการ ได้แก่ สัปปริสสังเสวะ สัทธัมมสวณะ โยนิโสมนสิการ และธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปัญญา 2 ลำดับแรกเป็นปัญญาที่เกิดจากสุตมยปัญญา ส่วนโยนิโสมนสิการเป็นปัญญาที่เกิดจากจินตมยปัญญา ปัญญา ทั้ง 3 เป็นโลกียปัญญา สำหรับธัมมานุธัมมปฏิบัติเป็นปัญญาที่เกิดจากภาวนามยปัญญา เป็นโลกุตตรปัญญา 2) การพัฒนาปัญญาตามหลักคุณธรรมเริ่มต้นจากการเห็นที่ถูกต้อง คือ การพัฒนาปัญญาตามหลักคุณธรรม นั้นมาจากการวิเคราะห์ว่า ปัญญาตามความหมายของพุทธธรรมนั้น 2 ลักษณะ คือ ปัญญาภายหลัง (post-knowledge) หรือปัญญาที่มีมาก่อน (priori-knowledge) ปัญญาที่มีมาก่อนเป็นการอาศัยผู้อื่นทำให้เกิดมีขึ้น การเข้าใจปัญญาที่มีมาก่อนจากพุทธธรรม 2 ข้อแรก แต่หากเป็นปัญญาที่มีภายหลังก็เกิดจากการปฏิบัติแล้ว สร้างให้มีขึ้น และการพัฒนาปัญญาภายหลังมาจากพุทธธรรม 2 ข้อหลัง

ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม พบว่ามีความคิดเห็นต่อรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระครูสมุทรคัลโลง กมฺพโล (2562) ที่พบว่า 1) การนำไปประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านธัมมานุธัมมปฏิบัติ (การนำไปปฏิบัติ) 2) ด้านโยนิโสมนสิการ (การคิดใคร่ครวญ) 3) ด้านสัปปริสสังเสวะ (การคบคนดี) และ 4) ด้านสัทธัมมัสสวณะ (การฟังธรรม) และสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระครูธรรมาธิปญโญ (2561) ที่พบว่า การสอนแบบบรรยาย การสาธิต และการสอนแบบปฏิบัติจริง และการสอนแต่ละวิธีจะใช้หลักคุณธรรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ 1) สัปปริสสังเสวะ (คบสัตบุรุษ) การคบคนดีมีความสามารถ โดยผู้วิจัยสรรหาครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านมาทำการสอนถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน 2) สัทธัมมัสสวณะ (ฟังธรรม) การฟังคำสอนครูบาอาจารย์ให้ชัดเมื่อเราได้พบครูดีแล้ว สิ่งสำคัญอันดับที่สองก็คือตั้งใจฟังคำสั่งสอนของท่าน วิธีการนี้จะใช้การประเมินจากครูผู้สอน 3) โยนิโสมนสิการ (ไตร่ตรองธรรม) การไตร่ตรองคำครูบาอาจารย์ให้ลึกซึ้งจะใช้การประเมินจากครูผู้สอน ว่านักเรียนสามารถบอกเล่าได้ตรงตามเนื้อหา และตอบคำถามได้ครบถ้วน 4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) การทำตามครูบาอาจารย์ให้ครบสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ เป็นการทดสอบจากการปฏิบัติจริง ว่าสามารถปฏิบัติตามครูได้ครบถูกต้องหรือไม่ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้สอน มีหลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่ละรายวิชา รวมถึงการบูรณาการที่หลากหลาย เช่น สมุด ภาพ วิดีทัศน์ โปรเจ็คเตอร์ คอมพิวเตอร์ รวมถึงการลงพื้นที่สำรวจสภาพพื้นที่จริง และมีค่าความเหมาะสมของหลักสูตร ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีผลการตรวจสอบรูปแบบ CVI พบว่า ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องมีค่าเท่ากับ 1.00 และค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องทั้งฉบับ แสดงว่า รูปแบบฯ นี้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ได้จริง เป็นเพราะการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผานวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษา 302 คน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 ท่าน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิ 14 ท่าน และระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบ ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา CVI กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของไพรัช พันชมภู (2561) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการนำหลักคุณธรรม 4 ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบการนำหลักคุณธรรม 4 ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญาทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ “BLDCV” อธิบายได้ดังนี้

B = Being a role model การเป็นแบบอย่าง เป็นสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูเกี่ยวกับความสามารถของครูในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชน โดยมีเป้าหมายในการสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาให้ทุกคนเติบโตไปในทางที่ดี ได้แก่ เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม สื่อสารได้ดี สร้างแรงบันดาลใจ แก้ไขปัญหาได้ สร้างบรรยากาศที่ดี ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง เป็นตัวแทนของโรงเรียน

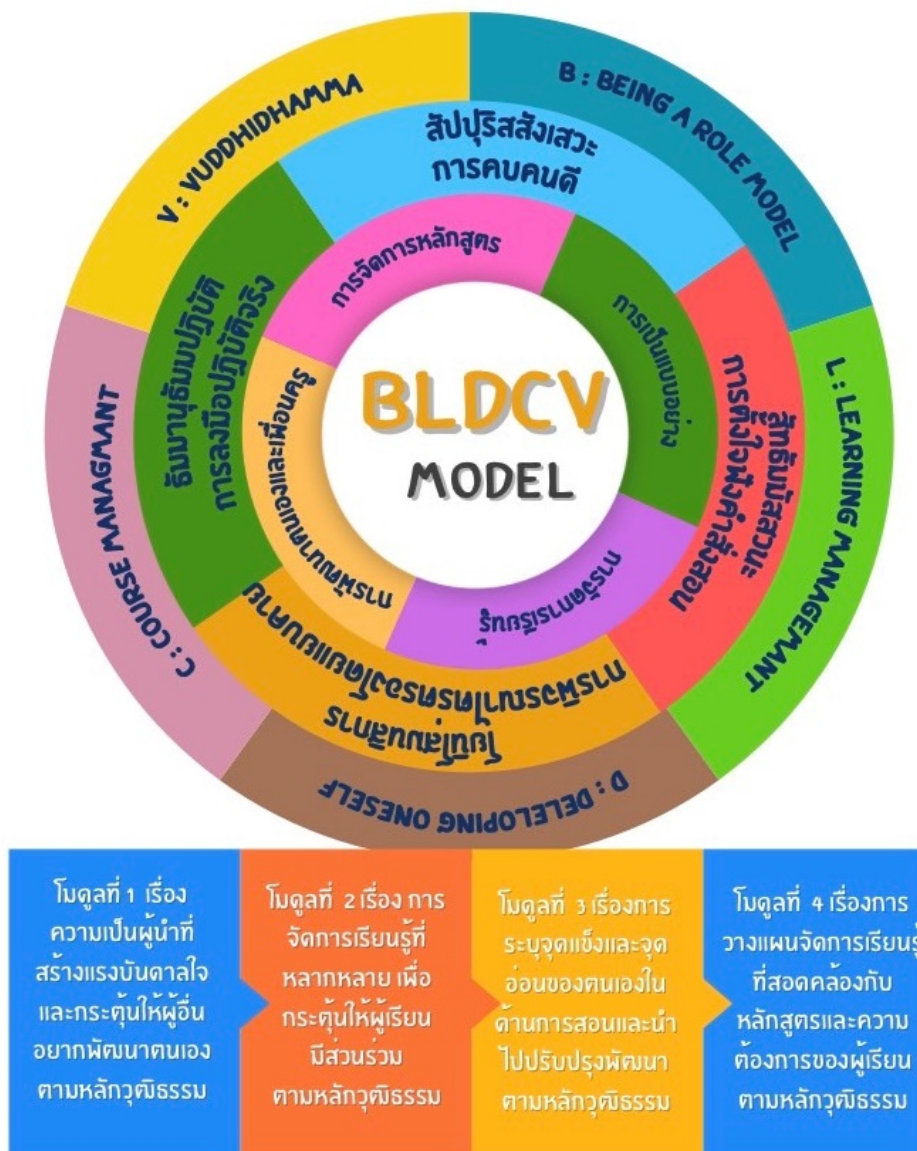
D = Developing oneself and fellow teachers to become professional teachers การพัฒนาตนเองและเพื่อนครูไปสู่ครูมืออาชีพ เป็นสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูเกี่ยวกับความสามารถของครูในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อนครูให้เป็นมืออาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ได้แก่ มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง รู้จักจุดแข็งจุดอ่อน แสวงหาความรู้ใหม่ เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมเพื่อนครู แบ่งปันความรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ประเมินผลการพัฒนา

L = Learning Management การจัดการเรียนรู้ เป็นสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูเกี่ยวกับความสามารถของครูในการวางแผน ดำเนินการ ประเมิน และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิต ได้แก่ วางแผนเป็น สอนสนุก ใช้เทคโนโลยีเก่ง ประเมินผลเป็นธรรม ให้คำแนะนำได้ทันทั่วทั้งที่ สร้างบรรยากาศที่ดี ทำงานเป็นทีมได้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ

C = Course Management การจัดการหลักสูตร เป็นสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูเกี่ยวกับความสามารถของครูในการเข้าใจ วิเคราะห์ ปรับปรุง และนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิด

ประสิทธิภาพสูงสุด โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ได้แก่ เข้าใจหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตร เลือกสื่อและกิจกรรม ประเมินและปรับปรุง ทำงานร่วมกัน นำหลักสูตรไปใช้ สร้างสรรค์นวัตกรรม พัฒนาค้นหา

V = Vuddhidhamma หลักคุณธรรม เป็นหลักธรรมที่พัฒนาปัญญาให้เจริญขึ้นนำพาให้ผู้ปฏิบัติมีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง มีความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ของครู ประกอบด้วย 1) สัมปยุตสังเสวะ การคบคนดี การเสวนาสัตบุรุษ คือ เสวนาท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณความดี มีความประพฤติดชอบด้วยกายวาจาใจ 2) สัทธัมมัสสวนะ การตั้งใจฟังคำสั่งสอน ตั้งใจฟังคำสั่งสอนของท่าน เอาใจใส่เล่าเรียน 3) โยนิโสมนสิการ การพิจารณาไตร่ตรอง โดยแยกคาย รู้จักคิดพิจารณาให้เห็นเหตุผลคุณโทษในสิ่งที่ได้เล่าเรียนสดับฟังนั้น จับสาระที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ 4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติจริง หรือการปฏิบัติธรรมให้ถูกหลัก ถูกความมุ่งหมาย ถูกระบบ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและไตร่ตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลัก สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักการนั้นๆ สรุปภาพองค์ความรู้การวิจัยดังในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย “BLDCV”

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 การนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ไปใช้ปฏิบัติในการพัฒนาครูโรงเรียนมัศึกษานั้น ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้งานให้ละเอียดและชัดเจนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.2 การนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรม สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ไปใช้ปฏิบัติจริงนั้น ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อจำกัดของหน่วยงาน องค์กร และสถานที่ที่มีความแตกต่างกัน
 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูอีก 5 ด้าน นอกจากด้านภาวะผู้นำครู ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 5) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาครูให้มีสมรรถนะประจำสายงานให้ครบทั้ง 6 ด้าน
 - 2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักคุณธรรมข้ออื่นๆ เพื่อเป็นเปรียบเทียบผลการนำหลักสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูกับพุทธธรรมข้ออื่นๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูได้เป็นอย่างดี
-

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2547). มารูจัก Competency กันเถอะ. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- ทิพย์สิริ กาญจนวาสี และคณะ. (2561). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ทันใจ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- พระครูสมุห์คล่อง กมฺพโล. (2562). การประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมในชีวิตประจำวันของนักเรียนโรงเรียนสมานคุณวิทยาทาน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 54-55.
- พระสุตรฐ อธิปญโญ. (2561). การพัฒนารูปแบบโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามหลักคุณธรรม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 12(2), 145.
- พระมหาพิทยา ปิยวณฺโณ. (2565). กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักคุณธรรม. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 6(3), 201-202.
- ไพรัช พันชมภู. (2561). รูปแบบการนำหลักคุณธรรม 4 ไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 18(2), 153 - 154.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Eun, S. (2002). Contextual Autonomy in EFL Classrooms: A Critical Review of English Teaching Methods in South Korea. Dissertation Abstracts International, 62(11), 3666.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin. New York: Wiley & Son.
- Romine, Stephen. (1975). Student and Faculty Perceptions of an Effective University Instructional Climates. The Journal of Education Research, 68(6), 139-143.